

رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی: شواهدی از ضعف سودآوری و ضعف نقدینگی

محمد حسنی^۱

نفیسه عظیم‌زاده^۲

چکیده

تمرکز این پژوهش، ارزیابی رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی در شرایط ضعف سودآوری و ضعف نقدینگی است. مدیریت سود براساس مدل تعدیل شده اقلام تعهدی ارائه شده توسط دیچو و همکاران (۱۹۹۵) اندازه‌گیری شد. بزرگی مؤسسه حسابرسی به‌عنوان نماینده کیفیت حسابرسی منظور شد. ضعف سودآوری و ضعف نقدینگی به‌عنوان الگوهای وقوع بحران مالی درون شرکت مورد توجه قرار گرفتند. فرضیه‌های پژوهش با استفاده از مدل رگرسیون چند متغیره و روش داده‌های ترکیبی آزمون شدند. جامعه آماری غربال شده پژوهش طبق الگوی حذفی سیستماتیک شامل تعداد ۲۱۷ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ است. طبق شواهد پژوهش، بین مدیریت سود تعهدی و کیفیت حسابرسی رابطه معنی‌دار و منفی برقرار است. در عین حال، رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود تعهدی در شرایط ضعف سودآوری و ضعف نقدینگی، همچنان معنی‌دار و منفی است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که شرکت‌های درگیر بحران مالی مدیریت سود کمتری داشته‌اند که توسط مؤسسات حسابرسی بزرگ حسابرسی شده‌اند. طبق شواهد پژوهش، اندازه، نسبت سودآوری عملیاتی و نسبت بدهی اثر معنی‌دار و مثبتی بر مدیریت سود تعهدی دارند؛ اما نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری و نسبت جریان نقد عملیاتی، اثر معنی‌دار و منفی بر مدیریت سود تعهدی دارند.

واژه‌های کلیدی: کیفیت حسابرسی، مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی، ضعف سودآوری، ضعف نقدینگی.

JEL: M41, M42, G33

^۱ استادیار، مدیر گروه حسابداری، حسابرسی و مدیریت مالی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

m_hassani@iau-tnb.ac.ir

^۲ کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران. nafise.azimzade@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۳/۱۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۱/۲۹

مقدمه

گزارش‌های مالی، ستانده سیستم حسابداری محسوب می‌شوند که از اهداف عمده آنها، فراهم آوردن اطلاعات لازم برای ارزیابی عملکرد شرکت است. سود گزارش شده از اقلام صورت‌های مالی است که برای این منظور مورد توجه قرار می‌گیرد. نکته حائز اهمیت، توجه به این است که سود متشکل از اقلام نقدی و تعهدی است و اقلام تعهدی سود تا حدود زیادی در کنترل مدیران هستند و آنها می‌توانند برای بهتر جلوه دادن عملکرد شرکت و افزایش قابلیت پیش‌بینی سودهای آینده از طریق اقلام تعهدی، سود را مدیریت کنند. مدیریت سود، مداخله هدفمند مدیر در فرآیند گزارشگری مالی برون سازمانی به منظور آن است که برخی منافع شخصی را عاید خود نماید، اعمال آن منجر به تضعیف سودمندی استاندارد در تصمیم‌گیری شود و انجام آن مطابق با اهداف استاندارد نباشد. مدیریت سود، زمانی رخ می‌دهد که مدیران از قضاوت‌های شخصی در گزارشگری مالی استفاده کنند و ساختار معاملات را برای تغییر گزارشگری مالی دستکاری نمایند. این هدف یا به قصد گمراه نمودن برخی از صاحبان سود در خصوص عملکرد اقتصادی شرکت یا تأثیر بر نتایج قراردادهایی صورت می‌گیرد که انعقاد آنها منوط به دستیابی به سود شخصی می‌باشد (هیلی و واهلن، ۱۹۹۹). براساس مبانی نظری، مدیران از طریق اقلام تعهدی، اقدام به مدیریت سود می‌کنند. اقلام تعهدی به تفاوت سود حسابداری براساس سیستم تعهدی و بر مبنای حسابداری نقدی گفته می‌شود. در فرآیند گزارشگری مالی شرکت، مدیران می‌توانند با دستکاری اقلام تعهدی اختیاری، مدیریت سود را اعمال نمایند. آن گروه از اقلام تعهدی، اختیاری محسوب می‌شوند که مدیران می‌توانند آنها را در کوتاه‌مدت کنترل کنند. مدیران تلاش می‌کنند با انتخاب روش‌های مجاز حسابداری، نتایجی قابل پیش‌بینی و ثابت خلق کنند؛ زیرا، اغلب سرمایه‌گذاران و مدیران اعتقاد دارند شرکت‌هایی که روند سودآوری مناسبی دارند و سود آنها دچار تغییرات عمده نمی‌شود نسبت به شرکت‌های مشابه، ارزش بیشتر و قابلیت پیش‌بینی و مقایسه بیشتری دارند. توافق عمومی این است که اقلام تعهدی نشان‌دهنده تصمیم‌های مدیریت درباره عملکرد مالی شرکت است (مایانگساری، ۲۰۰۷). به‌طور کلی، دستکاری حساب‌ها را می‌توان به‌صورت اختیار مدیران در انتخاب روش‌های حسابداری یا طراحی معاملات به‌منظور انتقال ثروت میان شرکت و ذینفعان تعریف نمود. شرکت‌ها با سه گروه استفاده‌کنندگان اطلاعات یعنی جامعه، تأمین‌کنندگان وجوه و مدیران رابطه دارند. در مورد جامعه و تأمین‌کنندگان وجوه، دستکاری سود با هدف به حداقل رساندن هزینه‌های سیاسی و هزینه سرمایه صورت می‌گیرد و شرکت از انتقال ثروت منتفع می‌گردد؛ اما مدیران برای منافع خود و حداکثر کردن پاداش، سود را دستکاری می‌نمایند (استولوی و برتون، ۲۰۰۴). طبق نظریه نمایندگی،

انگیزه مدیریت در دستکاری سود برای نیل به اهداف خویش صورت می‌گیرد که نه تنها با اهداف صاحبان سهام همسو نمی‌باشد، بلکه در اکثر موارد، با آن اهداف متضاد است. اگر قراردادهای شرکت با گروه‌های مختلف بر اساس ارقام حسابداری تنظیم شود، آنگاه به علت وجود تضاد منافع میان مدیران و آن گروه‌ها، مدیران شرکت‌ها سعی خواهند کرد با انجام رفتارهای جانبدارانه، آن ارقام را به نفع خود دستکاری نمایند (واتز، ۲۰۰۳).

بحث کیفیت سود، از جنبه‌های با اهمیت ارزیابی سلامت مالی شرکت‌ها است که توسط سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی مورد توجه قرار گرفته است. در سال‌های اخیر و به خصوص در نتیجه رسوایی‌های مالی، توجه روزافزونی به موضوع کیفیت سود شده است (هرمانز، ۲۰۰۶). رقابت روز افزون شرکت‌ها دستیابی به سود را محدود و احتمال ورشکستگی را افزایش داده است. بدین ترتیب تصمیم‌گیری مالی نسبت به گذشته راهبردی‌تر شده است. مسلماً در سال‌هایی که وضعیت مالی شرکت نامطلوب بوده و نشانه‌هایی از حرکت به سمت بحران مالی برای مدیر پدیدار می‌شود، انگیزه مدیریت سود افزایش می‌یابد و به این دلیل سود گزارش شده با ابهام مواجه می‌گردد. پیش‌بینی می‌شود شرکت‌ها در مواجهه با بحران مالی از مدیریت سود برای پنهان کردن عملکرد ضعیف شرکت استفاده نمایند. هدف این فرآیند به دیدگاه مدیر نسبت به دوره کوتاه‌مدت و موقتی بحران مربوط می‌شود. خوش‌بینی مدیر سبب می‌شود باور مدیر بر بهبود عملکرد شرکت در دوره‌های بعد باشد؛ بر این اساس از طریق ارقام تعهدی اقدام به دستکاری سود می‌نماید (گراهام و همکاران، ۲۰۰۵). هنگام نزدیک شدن بحران مالی انتظار می‌رود مدیریت روش‌های محافظه‌کارانه را به منظور به تأخیر انداختن بحران مالی رها کند (اهلسون، ۱۹۸۰). شواهد نشان می‌دهد شرکت‌های دارای بحران مالی و درماندگی مالی، شاخص‌های سلامت مالی و تجاری پایین‌تری دارند (لاجیلی و زگال، ۲۰۱۰). طبق تحقیقات انجام شده، دستکاری ارقام تعهدی و فعالیت‌های واقعی در شرکت‌هایی بیشتر رخ داده است که ورشکستگی و درماندگی مالی آنها را تهدید کرده است (گارسیا لارا، گارسیا اوسما و نئوپیتو، ۲۰۰۹). بحران مالی، دارای اثراتی بر دنیای کسب و کار است. در این شرایط، مشکلات سودآوری، نقدینگی و اعتباری شدت می‌یابد و تهدید ورشکستگی بیشتر می‌شود. مدیران شرکت‌ها در شرایط بحران مالی، مایل به انتقال اطلاعات و اخبار خوب با بازار سرمایه هستند تا به این وسیله از کاهش ارزش شرکت جلوگیری نمایند؛ همچنین مدیران شرکت‌ها مایل هستند تا با انتشار اخبار خوب مانند شناسایی سودهای تحقق نیافته، سود شرکت را مطلوب نشان دهند (بیدل، ماری و سانگ، ۲۰۱۰؛ ویچیتساراونگ و انگ، ۲۰۱۰). در چنین شرایطی، نگرانی رو به رشدی درخصوص کیفیت اطلاعات ارائه شده در گزارش‌های

مالی توسط مدیران، خصوصاً شرکت‌های دارای بحران مالی، وجود دارد؛ چرا که انگیزه آنها برای مدیریت سود به‌طور بالقوه‌ای افزایش می‌یابد. زمانی که شرایط بحران مالی در شرکت‌ها حاکم است، نگرانی بیشتری درخصوص گزارش‌های حسابرسی احساس می‌شود (جنین و پایوت، ۲۰۰۵).

حسابرسی‌های انجام شده توسط حسابرسان مستقل سبب اعتباربخشی به اطلاعات شرکت‌ها شده و همچنین وظیفه و نقش شرکت‌ها و مدیران آنها را در راستای تهیه و ارائه اطلاعات مالی متذکر می‌شود. حسابرسی گزارش‌های مالی شرکت باعث ایجاد اطمینان منطقی برای ذینفعان آن شرکت می‌شود که از این اطلاعات استفاده می‌کنند. (سیکا، ۲۰۰۸). حسابرسی با کیفیت، موجب دفاع از سرمایه‌گذار و افزایش ارزش شرکت می‌شود. حسابرسان می‌خواهند نظارت مدیران را ارزیابی کنند و بررسی نمایند آنها چقدر محافظ منافع سهامداران هستند. کنترل‌های حسابرسی که مستقل و مطابق با ضوابط اخلاقی هستند، احتمال قصور و سهل‌انگاری در حسابرسی را کاهش می‌دهند و نیز اعتبار حسابرسان را بالا خواهند برد. ارزش حسابرسی با کیفیت این است که حسابرسان مستقل، محدودیت‌هایی را بر سر راه انجام رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیران و آزادی عمل در فرآیند گزارشگری مالی ایجاد کرده و باعث کاهش ریسک اطلاعاتی می‌شود (چن، چن، لوبو و وانگ، ۲۰۱۱). حسابرسی، عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و گروه‌های ذینفع شرکت را از طریق اجازه کنترل صحت صورت‌های مالی با استفاده‌کنندگان بیرونی اطلاعات کاهش می‌دهد (بکر، دیفوند، جیامبالوو و ساپرامانیام، ۱۹۹۸). مطالعات نشان می‌دهد اقدامات مالی متقلبانه توسط شرکت‌ها، به بحران مالی مرتبط است. در این شرایط، فشار روی حسابرسان به‌خاطر این باور افزایش یافته است که چراغ سبز از حسابرس، بدین معنی است که روش‌های حسابداری شرکت مورد پذیرش است (فرگوسن، ۲۰۰۸). بحران‌های مالی اخیر، برخی سؤالات جدید را در ارتباط با طرح‌ها و روش‌های حسابرسی مطرح کرده است. ادعای مطرح شده، این است که حسابرسی مستقل، باورپذیری را نسبت به گزارش‌های مالی افزایش می‌دهد. چنین ادعایی می‌تواند ناشی از این دیدگاه باشد که حسابرسان دارای دانش حسابداری هستند و براساس آن، قادر به افشای اطلاعات ممتاز می‌باشند. مشکل چنین فرضیه‌ای این است که بحران مالی موجود نشان می‌دهد که شرکت‌هایی که گرفتار بحران موجود نشدند، حتی پس از دریافت اظهارنظر مقبول نسبت به گزارش‌های مالی خود قانع نشدند. علت این است که نتایج گزارش‌های حسابرسی در معرض سیاست‌های سازمانی و نظارتی قرار گرفته‌اند. از موارد مورد اعتراض حسابرسان این بود که بحران‌های مالی به‌طور ناگهانی رشد کرده‌اند و آنها آمادگی لازم را برای قضاوت در مورد مشکلات مالی نداشتند؛ ولی ایرادی که به چنین اعتراضی وارد است، نقش مهم نظام‌های سرمایه‌داری در بحران‌های مالی بود. بررسی‌ها نشان داده‌اند مؤسسات حسابرسی

ارائه‌دهنده خدمات غیرحسابرسی به صورت اجتناب‌ناپذیر، سوالات زیادی درباره استقلال حسابرسان ایجاد کرده‌اند. به نظر می‌رسد میان نقش قانونی و عرفی حسابرسان و سایر خدمات، مغایرت‌ها و تداخل‌هایی وجود دارد (سیکا، ۲۰۰۸).

تضاد منافع و پیچیدگی فعالیت‌های اقتصادی، تقاضا برای حسابرسی در گزارشگری مالی را الزامی می‌سازد. این الزام در هر حال منجر به بهبود کیفیت اطلاعات گزارش شده می‌گردد. ارزش افزوده حسابرسی دو بُعد: بُعد کنترلی و بُعد اعتباربخشی دارد. از دیدگاه اعتباربخشی، حسابرسی بر اعتبار اطلاعات می‌افزاید و باعث بهبود کیفیت اطلاعات می‌شود. در نتیجه استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی می‌توانند با ضریب اطمینان بیشتری از اطلاعات استفاده کنند. طبق نتایج پژوهش‌ها، مؤسسات حسابرسی بزرگ، تأمین‌کننده خدمات اطمینان‌بخشی بهتری هستند (فرانسیس، ۲۰۰۴؛ واتکینز، هیلپسون و مورکرافت؛ ۲۰۰۴). این موضوع تأییدی بر این نظریه است که حسابرسان برای پرهیز از آسیب دیدن شهرت و اعتبار خود نظارت بیشتری بر فرآیند گزارشگری مالی شرکت‌ها دارند (دی‌آنجلو، ۱۹۸۱) و در قبال زیان سهامداران در دعاوی حقوقی مسئول هستند (دای، ۱۹۹۳). مطالعات نشان داده‌اند حسابرسان بزرگ، انگیزه قوی‌تری برای کشف اشتباهات با اهمیت حسابداری داشته و در برابر فشار صاحبکاران برای چشم‌پوشی از تعمیم اصلاح اشتباهات مقاومت نشان می‌دهند (فان و ونگ، ۲۰۰۵؛ چوی و ونگ، ۲۰۰۷). هدف حسابرسان، حفاظت از منافع سهامداران در مقابل تحریفات و اشتباهات با اهمیت موجود در صورت‌های مالی است. کیفیت حسابرسی تعیین‌کننده عملکرد حسابرسی است و تابع عوامل متعددی از قبیل توانایی‌های حسابرس (دانش، تجربه، قدرت تطبیق و کارایی فنی) و اجرای حرفه‌ای (استقلال، عینیت، مراقبت حرفه‌ای، تضاد منافع و قضاوت) است. در این میان، انگیزه‌های مدیران برای اعمال منافع شخصی در کیفیت سود، مانع از رسیدن حسابرسان به اهداف خود می‌شوند. در مقابل حسابرسان می‌توانند با افزایش کیفیت حسابرسی، مدیریت سود صورت گرفته توسط مدیران را کشف کرده و مدیران را در اعمال مدیریت سود در تنگنا قرار دهند. با افزایش کیفیت حسابرسی، حسابرسان انتخاب‌های غیرمعقول مدیریت از میان روش‌های حسابداری را محدود کرده و مانع از ارائه نادرست وضعیت مالی شرکت می‌شوند. اما زمانی که کیفیت حسابرسی پایین باشد، حسابرس نه تنها محدودیتی برای مدیر ایجاد نمی‌کند، بلکه ممکن است به وی برای استفاده از راه‌های گریز موجود در استانداردهای حسابداری مشاوره داده و مدیر را در ارائه نادرست وضعیت مالی یاری کند.

جدایی مالکیت از مدیریت، رسوایی شرکت‌های بزرگ، بحران مالی و آشفتگی بازارهای سرمایه، اعتماد سرمایه‌گذاران را سلب و نگرانی آنها را برای حضور در بازارهای سرمایه، افزایش داده است.

آگاهی از قابل اعتماد بودن اطلاعات مالی به دلایلی از جمله تضاد منافع و پیچیدگی رویدادهای اقتصادی از اهمیت برخوردار است. از طرف دیگر، وقوع تقلب‌های ناشی از بحران‌های مالی در شرکت‌ها موجب شد مسأله استفاده از خدمات حسابرسان مستقل و نظارت دقیق و توجه به کیفیت حسابرسی مورد توجه جدی قرار گیرد. ارقام تعهدی سود، از یک سو، به مدیران اجازه می‌دهند تا سود را طوری محاسبه کنند که گویای ارزش واقعی شرکت باشد و از سوی دیگر، این ارقام به مدیران اختیار می‌دهند تا از انعطاف‌پذیری روش‌ها و اصول پذیرفته شده حسابداری سوءاستفاده کرده و محتوای اطلاعاتی سود را مخدوش کنند. حسابرسان با رسیدگی‌های دقیق و با کیفیت خود می‌توانند ارقام تعهدی مورد استفاده مدیران را کاهش و مدیریت سود را محدود کنند. در این پژوهش تلاش شده است به این سؤال پاسخ داده شود که آیا ضعف در حوزه مالی به‌ویژه وقوع زیان و سرمایه در گردش خالص منفی بر رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود ناشی از ارقام تعهدی اختیاری شرکت‌ها تأثیری دارد یا خیر؟

پیشینه پژوهش

دیچو، اسلوان و سوئینی (۱۹۹۶) دریافتند بین اندازه حسابرس و نوع گزارش حسابرسی شرکت‌هایی که مدیریت سود داشته و آنهایی که نداشته‌اند، تفاوت و ارتباط با اهمیتی وجود ندارد. بکر، دیفوند، جیامبالوو و سابرامانیام (۱۹۹۸) و فرانسیس، مایدو و اسپارکس (۱۹۹۹) دریافتند در مواردی غیر از عرضه اولیه سهام، بالا بودن کیفیت حسابرسی با کاهش در مدیریت سود همراه است. اسمیت، کستل و رایبسون (۲۰۰۱) دریافتند شرکت‌های بحران‌زده مالی غیرورشکسته، روش حسابداری خود را به‌منظور افزایش درآمد و سود تغییر داده‌اند. همچنین شرکت‌های ورشکسته، ارقام تعهدی را برای متورم ساختن سود در سال قبل از ورشکستگی تغییر نداده‌اند. ژئو و ایلدر (۲۰۰۲) دریافتند شرکت‌های حسابرسی شده توسط مؤسسات حسابرسی بزرگ، دارای مدیریت سود کمتری هستند. روسنر (۲۰۰۳) نشان دادند شرکت‌های ورشکسته در سال قبل از ورشکستگی که تداوم فعالیت آنها با تردید مواجه شده است، سود را به‌سمت بالا دستکاری کرده‌اند. فاروزانا و راشیده (۲۰۰۶) نشان دادند اندازه مؤسسه حسابرسی، میزان ارقام تعهدی اختیاری را کاهش نمی‌دهد. مینگ (۲۰۰۷) دریافت بهره‌گیری از خدمات مؤسسات حسابرسی بزرگ به‌طور قابل ملاحظه‌ای منجر به کاهش مدیریت سود می‌گردد. همچنین جایگزینی مؤسسات حسابرسی کوچکتر نسبت به دوره‌های قبل نشانه‌ای از کیفیت سود پایین است. چاریتو، لامبرتیدس و تریجنورجیس (۲۰۰۷) نشان دادند مؤسسات ورشکسته یک سال قبل از ورشکستگی اقدام به مدیریت سود کرده‌اند. همچنین مدیریت سودهای محافظه‌کارانه با اظهار نظر حسابرسان واجد شرایط در سال‌های

قبل از ورشکستگی مطابقت دارد. چیا، لاپسلی و لی (۲۰۰۷) نشان دادند مؤسسات حسابرسی بزرگ، در دوره‌های بحران مالی، از طریق حسابرسی با کیفیت منجر به کاهش مدیریت سود می‌شوند. تندلو و وانسترایلین (۲۰۰۸) دریافتند کیفیت بالای حسابرسی در شرکت‌های دارای قوانین مالیاتی مشابه، منجر به کاهش مدیریت سود می‌شود. کم‌لای و فردیناند (۲۰۰۸) دریافتند شرکت‌های حسابرسی شده توسط مؤسسات حسابرسی بزرگ، اقلام تعهدی کمتری نسبت به بقیه شرکت‌ها نشان می‌دهند. ازببی و راجی (۲۰۰۸) دریافتند استفاده از خدمات مؤسسات حسابرسی بزرگ، تأثیری بر کاهش اقلام تعهدی ندارد. فرانسیس و وانگ (۲۰۰۸) دریافتند حسابرسان بزرگ در صورت وجود حمایت‌های جدی از حقوق سهامداران، کیفیت سودهای بالاتری را ایجاد می‌نمایند. توپساموت و جیکنکیت (۲۰۰۹) نشان دادند وجود کمیته حسابرسی، تعداد جلسات آن و اندازه حسابرسان بر مدیریت سود مؤثر نیست. گارسیا لارا، گارسیا اوسما و نتوییتو (۲۰۰۹) دریافتند شرکت‌های ورشکسته چهار سال قبل از ورشکستگی، سودهای خود را به شکل افزایشی مدیریت می‌کنند. لای (۲۰۰۹) دریافت در شرکت‌های دارای فرصت‌های سرمایه‌گذاری بالا، زمانی که حسابرسی آنها توسط مؤسسات حسابرسی بزرگ انجام می‌شود، اقلام تعهدی اختیاری کاهش می‌یابد. بوآنگ (۲۰۱۱) دریافتند ارزش‌های اخلاقی و موقعیت‌های فردی افراد، تصمیم‌گیری‌های مدیران برای مدیریت سود در زمان مواجه شدن با بحران‌های مالی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. چاریتو، لامبرتیدس و تریجئورجیس (۲۰۱۱) نشان دادند ارتباط بین کیفیت سود و سلامت مالی یکنواخت نیست. شرکت‌های درمانده، دارای سطح کمتری از به‌موقع بودن سود در گزارش اخبار بد و سطح بیشتری از خبرهای خوب هستند و مدیران این شرکت‌ها سود را برای اهداف خود بیشتر از شرکت‌های سالم، مدیریت می‌کنند. همچنین چشم‌انداز رشد تأثیر مهمی بر توانایی شرکت در مدیریت سود دارد. حبیب، بوئیان و ایسلام (۲۰۱۳) نشان دادند مدیران شرکت‌های درمانده بیشتر از مدیران شرکت‌های سالم درگیر فعالیت‌های مدیریت سود افزایشی سود خالص می‌شوند. همچنین بحران مالی بر ارتباط بین درماندگی مالی و مدیریت سود تأثیر معنی‌داری دارد. آردیانا (۲۰۱۴) نشان داد شرکت‌هایی که تمایل کمتری به هموارسازی سود دارند، از مؤسسات حسابرسی بزرگ برای انجام فرآیند حسابرسی شرکت خود استفاده می‌کنند. هوکه، احمد و تونی (۲۰۱۵) نشان دادند شرکت‌هایی از کیفیت سود بالاتری برخوردارند که از حسابرسان با کیفیت بالاتری استفاده کرده‌اند. شواهد نشان داد وجود مؤسسات حسابرسی بزرگ با کیفیت منجر به کاهش هموارسازی سود می‌شود. دیمیتریس، کرایکو و یاتریدیس (۲۰۱۵) دریافتند شرکت‌های درمانده مالی حسابرسی شده توسط حسابرسان بزرگ، اقلام تعهدی اختیاری کمتری دارند.

ابراهیمی و سیدی (۱۳۸۷) دریافتند بین اندازه حسابرس و اقلام تعهدی اختیاری، ارتباط منفی معنی‌داری وجود دارد. خدایار یگانه (۱۳۸۸) نشان داد بین هموارسازی سود و مرحله نهفتگی ورشکستگی شرکت‌ها، ارتباط معنی‌داری وجود ندارد؛ اما بین هموارسازی سود با مرحله کسری وجه نقد و عدم قدرت پرداخت دیون مالی و تجاری و همچنین مرحله عدم قدرت پرداخت دیون کامل، ارتباط معنی‌داری وجود دارد. جبارزاده کنگرلوئی، خدایاریگانه و سلطان احمدی (۱۳۸۸) دریافتند مدیران در مراحل مختلف درماندگی مالی، برای بهتر نشان دادن وضعیت مالی و حفظ شرکت در بازار سرمایه دست به هموارسازی سود می‌زنند. حساس یگانه، بولو و فرخی نژاد (۱۳۸۹) نشان دادند بین اقلام تعهدی اختیاری در شرکت‌های حسابرسی شده به‌وسیله سازمان حسابرسی، تفاوت معنی‌داری با اقلام تعهدی اختیاری در صورت‌های مالی حسابرسی شده به‌وسیله سایر مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران وجود ندارد. نمازی، بایزیدی و جبارزاده (۱۳۹۰) نشان دادند رابطه بین اندازه حسابرس و دوره تصدی حسابرس با مدیریت سود از لحاظ آماری معنی‌دار نیست. بزرگ‌اصل و شایسته‌مند (۱۳۹۰) نشان دادند با افزایش دوره تصدی حسابرس، احتمال مدیریت سود بیشتر گردیده و جهت مدیریت سود وابسته به انگیزه‌های خاص مدیریت می‌باشد. حیدرپور و توحیدلو (۱۳۹۱) دریافتند بین نوع مؤسسه حسابرسی و اقلام تعهدی غیرعادی ارتباط وجود ندارد؛ اقلام تعهدی غیرعادی در صورت‌های مالی شرکت‌های حسابرسی شده به‌وسیله مؤسسات حسابرسی بزرگ، تفاوت معنی‌داری با اقلام تعهدی غیرعادی در صورت‌های مالی حسابرسی شده به‌وسیله مؤسسات حسابرسی غیربزرگ نداشت. دستگیر، حسین‌زاده، خدادادی و واعظ (۱۳۹۱) دریافتند شرکت‌های درمانده مالی، سودهای خود را سه سال قبل از ورشکستگی به‌شکل افزایشی مدیریت می‌کنند. پورزمانی و پویان‌راد (۱۳۹۱) نشان دادند ارتباط معنی‌داری بین وضعیت مالی شرکت‌ها و هموارسازی واقعی سود وجود داشته و شرکت‌های توانمند مالی نسبت به شرکت‌های ناتوان مالی هموارسازتر می‌باشند. اما تفاوت معنی‌داری بین هموارسازی ساختگی سود در دو گروه از شرکت‌های ناتوان مالی و توانمند مالی مشاهده نشد. مجتهدزاده و بابایی (۱۳۹۱) نشان دادند رابطه‌ای منفی و معنی‌دار بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود وجود دارد. حسنی و نجد (۱۳۹۲) نشان دادند رابطه معنی‌دار منفی بین هزینه‌های نمایندگی و مدیریت سود برقرار است. در نتیجه مدیران، سودها را در جهت منافع شخصی مدیریت نکرده و مدیریت سود در این شرکت‌ها از نوع کاراً می‌باشد. نونهال‌نهر، علی‌نژاد ساروکلائی و خضری (۱۳۹۲) نشان دادند اندازه حسابرس تأثیر چندانی، بر مدیریت سود شرکت‌های تازه پذیرفته شده در بورس ندارد. ولی‌پور، طالب‌نیا و جوانمرد (۱۳۹۲) نشان دادند شرکت‌های دارای بحران مالی چهار سال قبل از شمول ماده ۱۴۱، نسبت به سایر شرکت‌ها بیشتر به مدیریت سود پرداخته‌اند.

حسنى و شيرزادى (۱۳۹۲) دريافتند حسابرسى با كيفيت از طريق مؤسسات حسابرسى بزرگ كاهنده مديريت سود است. همچنين بين دوره تصدى مؤسسه حسابرسى و مديريت سود، رابطه معنى دار و مثبتى وجود دارد. رحمانى و طالبنيا (۱۳۹۲) دريافتند نوع حسابرس با شاخص مديريت سود، رابطه معنى دارى ندارد. جهان تيغ (۱۳۹۲) نشان داد تفاوت معنى دارى بين مديريت سود در شركت هاى عضو بورس اوراق بهادار طى بحران مالى وجود دارد. همچنين وجود تفاوت معنى دار بين مديريت سود شركت هاى كوچك و بزرگ طى دوره بحران مالى تأييد شد. رحيميان، همتى و دشتى رحمت آبادى (۱۳۹۲) دريافتند ارقام تعهدى شركت هاى كه توسط سازمان حسابرسى رسيدگى شده اند كمتر از ارقام تعهدى شركت هاى رسيدگى شده توسط ساير مؤسسات حسابرسى عضو جامعه حسابداران رسمى ايران نبوده و همچنين ارقام تعهدى شركت هاى كه توسط سازمان حسابرسى رسيدگى شده اند و در گزارش حسابرسى خود داراى بند تداوم فعاليت هستند از ارقام تعهدى شركت هاى رسيدگى شده توسط ساير مؤسسات حسابرسى عضو جامعه حسابداران رسمى ايران كمتر نمى باشد. پورشعبان و همت فر (۱۳۹۲) دريافتند شركت هاى با فرصت هاى سرمايه گذارى بالا به منظور كنترل مديريت سود، بيشتر تمايل به انتخاب حسابرسى با كيفيت بالا را دارند. حسنى و پورهمدانى (۱۳۹۳) نشان دادند بين مديريت سود مبتنى بر ارقام حسابدارى و نوع گزارش حسابرسى (گزارش غيرمقبول)، رابطه معنى دارى وجود ندارد. مرداى اشكفتى و همكاران (۱۳۹۳) دريافتند با افزايش كيفيت حسابرسى، مديريت سود كاهش يافته است؛ همچنين در دوره رونق اقتصادى نسبت به ركود اقتصادى مديريت سود كاهش و تأثير كيفيت حسابرسى بر ارقام تعهدى اختيارى افزايش يافته است. حسنى و طاهرى (۱۳۹۳) دريافتند شركت هاى درگير راهبرد آينده نگر (تدافعى) از مديريت سود كمترى (بيشترى) برخوردار بوده اند. نادرى نيرى، معين الدين و ميرمحمدى صدرآبادى (۱۳۹۳) نشان دادند بين كيفيت حسابرسى و مديريت سود، رابطه معكوس و معنى دارى برقرار است. وحيدى اليزبى و روانان (۱۳۹۳) دريافتند بين كيفيت حسابرسى و مديريت سود، رابطه منفى و معنى دار وجود دارد. مشدئى، عامرى و رحمانى (۱۳۹۳) دريافتند بحران مالى باعث مديريت سود شده و با افزايش مديريت سود گزارش هاى حسابرسى به سمت مشروط شدن سوق پيدا مى كنند. طالبنيا، صالحى و جبارزاده كنگرلوئى (۲۰۱۱) دريافتند درماندگى مالى در مراحل نهفتگى، كسرى وجه نقد و عدم قدرت پرداخت ديون مالى و تجارى و همچنين عدم قدرت پرداخت ديون كامل (درماندگى مالى كامل) اثر معنى دارى بر كيفيت گزارشگرى مالى ندارد. شناور و عظيمى ثانى (۱۳۹۴) دريافتند هر چه شهرت و اعتبار مؤسسه حسابرسى بالا باشد، كيفيت حسابرسى در سطح بالايى بوده و باعث كاهش مديريت سود مى گردد. حسنى و اكبرى (۱۳۹۴) دريافتند اندازه مؤسسه حسابرسى رابطه

معنی‌داری با مدیریت سود حسابداری ندارد. وحدانی و حمیدزاده (۱۳۹۴) دریافتند رابطه معنی‌داری بین گزارش حسابرس با مدیریت سود و بحران مالی وجود دارد. همچنین ارتباط بین مدیریت سود و گزارش حسابرس در شرکت‌های دارای بحران مالی قوی‌تر از شرکت‌های بدون بحران مالی است. حسنی و قاهری (۲۰۱۵) دریافتند بین نوع مدیریت سود کاهشی و افزایشی با نوع حسابرس رابطه معنی‌دار منفی وجود دارد.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: بین وجود حسابرس بزرگ و مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی، رابطه معنی‌دار منفی برقرار است.

فرضیه دوم: رابطه معنی‌دار منفی بین وجود حسابرس بزرگ و مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی، در شرایط ضعف سودآوری، همچنان برقرار است.

فرضیه سوم: رابطه معنی‌دار منفی بین وجود حسابرس بزرگ و مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی، در شرایط ضعف نقدینگی، همچنان برقرار است.

فرضیه چهارم: تفاوت معنی‌داری بین مدیریت سود شرکت‌های برخوردار از حسابرس بزرگ با سایر شرکت‌ها وجود دارد.

فرضیه پنجم: تفاوت معنی‌داری بین مدیریت سود شرکت‌های با ضعف سودآوری و نقدینگی با سایر شرکت‌ها وجود دارد.

جامعه و نمونه آماری پژوهش

برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از داده‌های مالی طبقه‌بندی شده و حسابرسی شده شرکت‌های فعال پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران استفاده شد. جامعه آماری مبتنی بر روش حذفی سیستماتیک و طبق قاعده غربالگری متناسب با شرایطی مشتمل بر تعداد ۲۱۷ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۶ ساله از ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ است و در نهایت ۱۳۰۲ مشاهده شرکت-سال بررسی شدند. شرکت‌های مورد بررسی باید در کل دوره زمانی پژوهش در بورس حضور فعال داشته باشند؛ در کل دوره زمانی پژوهش تغییری در سال مالی نداشته باشند؛ و جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری مالی، بانک‌ها و بیمه‌ها نباشند.

مدل رگرسیونی و متغیرهای پژوهش

مدل‌های رگرسیون چند متغیره پژوهش به همراه شرح متغیرها در نگاره شماره (۱)، ارائه شده‌اند. همچنین در نگاره شماره (۲)، مدل رگرسیون چند متغیره برای استخراج مدیریت سود بیان شده است.

نگاره شماره ۱: مدل اثر ضعف سودآوری و ضعف نقدینگی بر رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی

رابطه شماره ۱	
$AEM_{i,t} = \alpha + \beta_1 AQ_{i,t} + \beta_2 LOSS_{i,t} + \beta_3 AQ_{i,t} * LOSS_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 OPR_{i,t} + \beta_6 DR_{i,t} + \beta_7 MBV_{i,t} + \beta_8 CFI_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$	
رابطه شماره ۲	
$AEM_{i,t} = \alpha + \beta_1 AQ_{i,t} + \beta_2 NEGNWC_{i,t} + \beta_3 AQ_{i,t} * NEGNWC_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 OPR_{i,t} + \beta_6 DR_{i,t} + \beta_7 MBV_{i,t} + \beta_8 CFI_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$	
متغیر	شرح و نحوه اندازه‌گیری
AEM _{i,t}	مدیریت سود تعهدی؛ برابر است با مقادیر خطای مدل تعدیل شده جونز (۱۹۹۱) که توسط دیچو و همکاران (۱۹۹۵) مطرح شده است.
AQ _{i,t}	کیفیت حسابرسی؛ در این پژوهش اندازه یا بزرگی مؤسسه حسابرسی معیار کیفیت حسابرسی است. به این ترتیب اگر حسابرس شرکت، سازمان حسابرسی کشور باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر لحاظ گردید. بدیهی است که لزوماً تعلق حسابرس شرکت به سازمان حسابرسی شاید نتواند به‌تنهایی نشان‌دهنده کیفیت بالاتر حسابرسی باشد، ولی از این منظر که حسابرسی توسط حسابرس بزرگ طبق دیدگاه برخی پژوهشگران از جمله دی آنجلو (۱۹۸۱) اطمینان بخشی بالاتری در برخی موارد ارائه می‌دهد، در پژوهش حاضر از این مبنا استفاده شده است.
LOSS _{i,t}	اگر شرکت زیان خالص گزارش کرده باشد، عدد یک و در غیر این صورت صفر است.
NEGNWC	اگر سرمایه در گردش خالص شرکت منفی باشد، عدد یک و در غیر این صورت صفر است.
SIZE _{i,t}	اندازه؛ برابر است با لگاریتم طبیعی ارزش بازار سهام شرکت.
OPR _{i,t}	نسبت سودآوری عملیاتی؛ برابر است با نسبت سود عملیاتی پس از مالیات به ارزش دفتری دارایی‌ها.
DR _{i,t}	نسبت بدهی؛ برابر است با نسبت ارزش دفتری بدهی‌ها به ارزش دفتری دارایی‌ها.
MBV _{i,t}	نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری؛ برابر است با نسبت ارزش روز سهام در معاملات بورس به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام.
CFI _{i,t}	نسبت جریان نقد عملیاتی؛ برابر است با نسبت جریان نقد عملیاتی به ارزش دفتری دارایی‌ها.

نگاره شماره ۲: مدل استخراج مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی طبق مدل تعدیل شده جونز (۱۹۹۱) مطرح شده توسط دیچو و همکاران (۱۹۹۵)

رابطه شماره ۳	
$TACC_{i,t} = \alpha + \beta_1 (\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t}) + \beta_2 PPE_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$	
متغیر	شرح و نحوه اندازه‌گیری
$TACC_{i,t}$	کل اقلام تعهدی؛ نسبت تفاوت بین سود عملیاتی و جریان نقد عملیاتی به کل دارایی‌های اول دوره.
$\Delta REV_{i,t}$	تغییرات درآمدها؛ نسبت تفاوت بین درآمدهای دو دوره متوالی به کل دارایی‌های اول دوره.
$\Delta REC_{i,t}$	تغییرات دریافتی‌ها؛ نسبت تفاوت بین دریافتی‌های دو دوره متوالی به کل دارایی‌های اول دوره.
$PPE_{i,t}$	اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات؛ نسبت اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات به کل دارایی‌های اول دوره.
$\varepsilon_{i,t}$	خطای مدل رگرسیونی است که بیانگر اقلام تعهدی اختیاری و شاخص مدیریت سود است. این مقدار تفاوت بین اقلام تعهدی واقعی و اقلام تعهدی برآوردی از طریق مدل بالا است. هر چه مقدار اقلام تعهدی اختیاری (چه مثبت و چه منفی) بیشتر باشد، سطح مدیریت سود اعمال شده بیشتر است.

یافته‌های پژوهش

نگاره شماره (۳) ارائه‌دهنده جزئیات مربوط به بخش آماره‌های توصیفی متغیرهای کمی پژوهش و نگاره شماره (۴) دربردارنده نتایج مربوط به گروه‌بندی متغیرهای مجازی پژوهش می‌باشند. متغیر وابسته پژوهش، مدیریت سود تعهدی است که از طریق اقلام تعهدی اختیاری طبق مدل تعدیل شده جونز (۱۹۹۱) که توسط دیچو و همکاران (۱۹۹۵) ارائه شده اندازه‌گیری گردید. این ارقام بیانگر اقلام تعهدی اختیاری هستند که مدیران با استفاده از اختیار خود از آن برای مدیریت سود استفاده نموده‌اند. نتایج نشان داد این انحراف به‌طور میانگین حدود $12 - 2/30E$ ارزش دفتری دارایی‌های ابتدای دوره است. حدود $46/49$ درصد مشاهده‌ها (تعداد ۶۴۴ مشاهده شرکت-سال) مدیریت سود افزایشی و حدود $54/50$ درصد مشاهده‌ها (تعداد ۶۵۸ مشاهده شرکت-سال) دارای مدیریت سود کاهشی بوده‌اند. متغیر مستقل پژوهش، کیفیت حسابرسی برحسب حسابرسی شرکت توسط مؤسسه حسابرسی بزرگ است. حدود $27/21$ درصد مشاهده‌ها (تعداد ۲۷۷ مشاهده شرکت-سال) شامل مشاهده‌هایی است که حسابرسی آنها توسط سازمان حسابرسی و حدود $73/78$ درصد مشاهده‌ها (تعداد ۱۰۲۵ مشاهده شرکت-سال) شامل مشاهده‌هایی است که حسابرسی آنها توسط سایر مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران انجام شده است. متغیرهای مستقل مداخله‌گر بیانگر ضعف در حوزه سودآوری و ضعف در حوزه نقدینگی است؛ برای اندازه‌گیری آن از متغیر مجازی صفر و یک برحسب داشتن زیان خالص و

نگاره شماره ۴: نتایج گروه‌بندی متغیرهای مجازی پژوهش

NEGNWC _{i,t}		LOSS _{i,t}		AQ _{i,t}		DAEM _{i,t}		مشاهده‌ها
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۶۸/۱۳	۸۸۷	۸۶/۴۸	۱۱۲۶	۷۸/۷۳	۱۰۲۵	۵۰/۵۴	۶۵۸	مقدار صفر
۳۱/۸۷	۴۱۵	۱۳/۵۲	۱۷۶	۲۱/۲۷	۲۷۷	۴۹/۴۶	۶۴۴	مقدار یک
۱۰۰/۰۰	۱۳۰۲	۱۰۰/۰۰	۱۳۰۲	۱۰۰/۰۰	۱۳۰۲	۱۰۰/۰۰	۱۳۰۲	کل

نگاره شماره ۵: نتایج آزمون پایایی متغیرهای پژوهش

CF _{i,t}	MBV _{i,t}	DR _{i,t}	OPR _{i,t}	SIZE _{i,t}	AEM _{i,t}	شرح
-۱۵/۵۴۷۳	-۸۵/۰۹۹۹	-۱۰/۴۲۳۳	-۱۲/۹۶۸۸	-۱۴۹/۴۳۲	-۱۹/۱۶۳۳	آماره آزمون
۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	احتمال آماره

نگاره شماره ۶: نتایج آزمون همبستگی متغیرهای پژوهش

CF _{i,t}	MBV _{i,t}	DR _{i,t}	OPR _{i,t}	SIZE _{i,t}	NEGNWC _{i,t}	LOSS _{i,t}	AQ _{i,t}	همبستگی احتمال آماره تی
							۱/۰۰۰۰۰۰ ----	AQ _{i,t}
						۱/۰۰۰۰۰۰ ----	-۰/۰۳۵۳۷۰ ۰/۲۰۲۲	LOSS _{i,t}
					۱/۰۰۰۰۰۰ ----	۰/۳۲۷۳۲۶ ۰/۰۰۰۰	۰/۰۲۷۰۱۹ ۰/۳۳۰۰	NEGNWC _{i,t}
				۱/۰۰۰۰۰۰ ----	-۰/۰۷۷۱۲۹ ۰/۰۰۵۴	-۰/۲۴۴۲۸۸ ۰/۰۰۰۰	۰/۲۱۸۳۸۷ ۰/۰۰۰۰	SIZE _{i,t}
			۱/۰۰۰۰۰۰ ----	-۰/۴۷۶۶۶۲ ۰/۰۰۰۰	-۰/۳۶۷۰۸۹ ۰/۰۰۰۰	-۰/۵۸۱۲۱۷ ۰/۰۰۰۰	۰/۰۹۶۱۵۸ ۰/۰۰۰۵	OPR _{i,t}
		۱/۰۰۰۰۰۰ ----	-۰/۶۱۸۳۵۷ ۰/۰۰۰۰	-۰/۲۹۵۳۴۲ ۰/۰۰۰۰	۰/۴۴۴۵۳۶ ۰/۰۰۰۰	۰/۴۵۲۷۳۴ ۰/۰۰۰۰	-۰/۰۴۳۸۵۲ ۰/۱۱۳۷	DR _{i,t}
	۱/۰۰۰۰۰۰ ----	-۰/۱۳۲۵۹۲ ۰/۰۰۰۰	۰/۱۴۰۵۹۱ ۰/۰۰۰۰	۰/۰۷۸۳۶۲ ۰/۰۰۴۷	-۰/۰۴۶۵۳۷ ۰/۰۹۳۲	-۰/۰۹۰۱۳۸ ۰/۰۰۱۱	۰/۰۴۵۴۱۱ ۰/۱۰۱۵	MBV _{i,t}
۱/۰۰۰۰۰۰ ----	-۰/۰۸۷۹۶۲ ۰/۰۰۱۵	-۰/۲۳۴۹۳۷ ۰/۰۰۰۰	-۰/۴۸۴۸۹۳ ۰/۰۰۰۰	۰/۲۰۳۴۷۵ ۰/۰۰۰۰	-۰/۰۲۴۴۹۰ ۰/۳۷۷۳	-۰/۱۴۷۱۸۶ ۰/۰۰۰۰	۰/۰۵۴۵۳۸ ۰/۰۴۹۱	CF _{i,t}

در نگاره شماره (۵) نتایج آزمون پایایی متغیرها طبق آزمون ریشه واحد لوین، لین و چو ارائه شده‌اند. شواهد حاکی از این است که مقادیر آماره تی متغیرهای کمی پژوهش بیشتر از مقدار بحرانی و احتمال آماره آنها کمتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشند؛ در نتیجه پایایی متغیرها محرز شد. لازم به ذکر است که در نگاره مربوط به این آزمون، اطلاعاتی در مورد متغیرهای مجازی دو حالت ارائه نشده است؛ زیرا در مورد متغیرهای کیفیت حسابرسی و ضعف سودآوری و ضعف نقدینگی که به شکل صفر و یک هستند، پایایی قابل بررسی نیست. در نگاره شماره (۶) نتایج آزمون همبستگی متغیرهای پژوهش طبق ضرایب همبستگی پیرسون ارائه شده‌اند. طبق نتایج به دست آمده با توجه به ضرایب همبستگی و احتمال آماره تی آنها در سطح خطای ۵ درصد، در بیشتر موارد همبستگی معنی‌داری بین زوج متغیرهای پژوهش وجود دارد و تنها در چند مورد همبستگی معنی‌داری قابل مشاهده نیست. بیشتر این همبستگی‌ها در حد ضعیف یا متوسط هستند و تنها در چند مورد محدود تا حدی ابهام در وجود هم‌خطی به خاطر همبستگی بین متغیرها وجود داشت و برای این منظور در تجزیه و تحلیل‌های بعدی عامل تورم واریانس ارزیابی شد. نبود هم‌خطی اطمینان لازم برای ورود همزمان متغیرها در مدل را فراهم آورد.

پس از انجام بررسی‌های اولیه، از مدل‌های رگرسیون چند متغیره داده‌های ترکیبی و مشاهده‌های شرکت-سال برای آزمون فرضیه‌های پژوهش استفاده شد. نتایج آزمون مدل‌های پژوهش در نگاره شماره (۷) ارائه شده‌اند. در مدل‌های مندرج در این نگاره، اثر گزارش زیان خالص و سرمایه در گردش خالص منفی بر رابطه بین مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی و وجود مؤسسه حسابرسی بزرگ بررسی شده‌اند. طبق نتایج آزمون چاو براساس آماره اف لیمر مدل‌ها (۵/۴۸۹۰ و ۵/۴۰۱۵) و احتمال آنها (۰/۰۰۰۰ و ۰/۰۰۰۰) که کمتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشند، استفاده از روش ترکیبی (پنل) بر روش تلفیقی (پولد) ترجیح داده شد. همچنین طبق نتایج آزمون هاسمن براساس آماره کای دو مدل (۱۱۸۵/۶ و ۱۱۶۶/۷) و احتمال آنها (۰/۰۰۰۰ و ۰/۰۰۰۰) که کمتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشند، روش اثرات ثابت بر روش اثرات تصادفی ترجیح داده شد. در ادامه، مدل‌های رگرسیونی پژوهش آزمون شدند. طبق نتایج آماره فیشر مدل‌ها (۶۶/۰۱۴ و ۶۹/۳۴۵) و احتمال آنها (۰/۰۰۰۰ و ۰/۰۰۰۰) که کمتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشند، به طور کلی روابط خطی معنی‌داری در مدل‌های مورد بررسی برقرار است. آماره دوربین-واتسون مدل‌ها (۲/۲۰۷۴ و ۲/۲۰۷۶) در محدوده نزدیک به مقدار ۲ قرار دارد که به این ترتیب بین باقیمانده‌های مدل مشکل خود همبستگی وجود ندارد و شرط استقلال باقیمانده‌ها برقرار است. البته برای بهبود آماره دوربین-واتسون مدل‌ها برای جلوگیری از خود همبستگی بین باقیمانده‌ها، از متغیر خودرگرسیون مرتبه اول استفاده شد که در ردیف آخر متغیرهای توضیحی

مدل‌ها قابل مشاهده است. ضریب تعیین مدل‌ها (۰/۹۴۵۳ و ۰/۹۴۷۸) و ضریب تعیین تعدیل شده مدل‌ها (۰/۹۳۱۰ و ۰/۹۳۴۱) نشان دادند متغیر وابسته مدل‌ها به میزان بسیار زیادی تحت تأثیر متغیرهای توضیحی مستقل و کنترلی است. از آنجایی که عامل تورم واریانس تمام متغیرهای موجود در مدل‌ها از نظر عددی کمتر از مقدار ۵ است، هم‌خطی بین متغیرهای توضیحی مدل‌ها وجود ندارد. به این ترتیب می‌توان به روابط به دست آمده استناد نمود و توان توضیحی مدل‌ها از تفسیر درستی برخوردار است.

با توجه به آماره‌های تی کیفیت حسابرسی (۱/۷۴۱۵- و ۱/۹۸۶۱-)، احتمال آماره تی آنها (۰/۰۸۱۹ و ۰/۰۴۷۳) به ترتیب در سطح خطای ۱۰ درصد و ۵ درصد و همچنین طبق ضرایب تأثیر متغیر (۰/۰۱۲۰- و ۰/۰۰۷۸-)، شواهد بیانگر وجود رابطه معنی‌دار و منفی بین وجود حسابرس بزرگ و مدیریت سود تعهدی است. البته لازم به ذکر است که در مدل شماره (۱) با سطح اطمینان ۹۰ درصد (۱۰ درصد خطا) و در مدل شماره (۲) با سطح اطمینان ۹۵ درصد (۵ درصد خطا)، شواهد به دست آمده بیانگر تأیید فرضیه اول پژوهش است. نتایج بیانگر این است که در مشاهده‌های حسابرسی شده توسط سازمان حسابرسی، میزان مدیریت سود کمتر است و از سوی دیگر به کارگیری حسابرسان دیگر از جمله مؤسسات حسابرسی کوچک‌تر سبب افزایش سطح مدیریت سود می‌شود. در حقیقت، بهبود کیفیت حسابرسی از طریق مرجع مشهور، صاحب نام و بزرگ سبب می‌شود انگیزه مدیران برای مدیریت سود کاهش یابد و کیفیت حسابرسی نقش بازدارنده در انجام مدیریت سود خواهد داشت.

با توجه به آماره تی گزارش زیان (۳/۷۲۸۹) و احتمال آماره تی (۰/۰۰۰۲) در سطح خطای ۵ درصد، رابطه معنی‌دار و مثبتی بین مدیریت سود تعهدی و گزارش زیان شرکت برقرار است. در بررسی همزمان اثر کیفیت حسابرسی و گزارش زیان، با توجه به آماره تی (۲/۰۶۵۸-) و احتمال آماره تی (۰/۰۳۹۱) که کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، همچنین با توجه به ضریب تأثیر متغیر (۰/۰۱۸۸-) رابطه معنی‌دار و منفی مشاهده شد. شواهد نشان داد هنگامی که شرکتی زیان خالص گزارش نموده، انجام حسابرسی توسط سازمان حسابرسی به عنوان مؤسسه حسابرسی بزرگ با کیفیت، سبب کاهش مدیریت سود تعهدی می‌شود. به این ترتیب به رغم افزایش انگیزه مدیران برای مدیریت سود تعهدی هنگام مواجهه با ضعف سودآوری به خاطر گزارش زیان، وجود حسابرس بزرگ نقش بازدارنده داشته و مانع از انجام فرآیند می‌شود. این نتیجه بیانگر تأیید فرضیه دوم پژوهش است.

نگاره شماره ۷: نتایج آزمون مدل ارزیابی رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود ناشی از اقلام تعهدی: شواهدی از ضعف سودآوری و ضعف نقدینگی

متغیر وابسته: AEM_{it}										
آزمون مقاطع	آماره	مدل (۱)			مدل (۲)			نتیجه	آماره	نتیجه
		مقدار	درجه آزادی	احتمال	مقدار	درجه آزادی	احتمال			
ترکیب پذیری چاو	اف لیمر	۵/۴۸۹۰۰۰	(۲۱۶ و ۱۰۷۷)	۰/۰۰۰۰	۵/۴۰۱۵۱۴	(۲۱۶ و ۱۰۷۷)	۰/۰۰۰۰	دلتهای ترکیبی	دلتهای ترکیبی	
اثر پذیری هاسمن	کای-دو	۱۱۸۵/۶۲۴۰۰۹	۸	۰/۰۰۰۰	۱۱۶۶/۷۳۶۹۲۵	۸	۰/۰۰۰۰	اثرات ثابت	اثرات ثابت	

متغیر وابسته: AEM_{it}											
مدل رگرسیون ترکیبی با اثرات ثابت و روش حداقل مربعات تعمیم یافته											
تعداد مشاهده‌ها ۱۰۸۵ شرکت-سال (تعداد مقاطع ۲۱۷ شرکت و تعداد دوره‌ها ۵ سال)											
متغیرهای توضیحی	مدل (۱)				مدل (۲)				وابستگی عامل تورم	وابستگی عامل تورم	
	ضریب	استاندارد خطای	آماره تی	احتمال آماره	ضریب	استاندارد خطای	آماره تی	احتمال آماره			
C	-۱/۵۷۵۵۶	۰/۲۵۶۷۲	-۴/۴۱۶۹۰	۰/۰۰۰۰	-	-	-	۰/۰۰۰۰	-	-	
$AQ_{i,t}$	-۱/۱۲۰۹۳	۰/۰۶۹۴۴	-۱/۴۱۵۳۰	۰/۰۸۱۹	۱/۱۷۵۳۸۵	۰/۰۰۰۰	۱/۱۷۵۳۸۵	۰/۰۸۱۹	۱/۱۷۵۳۸۵	۰/۰۰۰۰	
$LOSS_{i,t}$	-۱/۱۵۸۸۸	۰/۰۰۴۳۶	۲/۲۲۸۹۰۹	۰/۰۰۰۰۲	۲/۴۶۹۰۹۸	۰/۰۰۰۰۲	۲/۴۶۹۰۹۸	۰/۰۰۰۰۲	۲/۴۶۹۰۹۸	۰/۰۰۰۰۲	
$AQ_{i,t} * LOSS_{i,t}$	-۱/۱۸۸۱۰	۰/۰۰۹۱۰۵	-۲/۰۶۵۵۲	۰/۰۰۰۰۲	۱/۸۱۷۶۸۹	۰/۰۰۰۰۲	۱/۸۱۷۶۸۹	۰/۰۰۰۰۲	۱/۸۱۷۶۸۹	۰/۰۰۰۰۲	
$NEGNWC_{i,t}$	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
$AQ_{i,t} * NEGNWC_{i,t}$	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
SIZE $_{i,t}$	-۰/۰۰۵۷۳۴	۰/۰۰۱۳۳۷	۴۲۲۰۴۵	۰/۰۰۰۰۰	۱/۶۲۳۶۴	۰/۰۰۰۰۰	۱/۶۲۳۶۴	۰/۰۰۰۰۰	۱/۶۲۳۶۴	۰/۰۰۰۰۰	
OPR $_{i,t}$	۷/۰۳۸۳۸۰	۰/۰۱۶۴۰۹	۶۳۲۸۰۹۳	۰/۰۰۰۰۰	۴/۵۳۵۷۲۵	۰/۰۰۰۰۰	۴/۵۳۵۷۲۵	۰/۰۰۰۰۰	۴/۵۳۵۷۲۵	۰/۰۰۰۰۰	
DR $_{i,t}$	-۰/۰۵۸۰۳۳	۰/۰۰۱۰۲۶۹	۵۶۵۱۴۷۷	۰/۰۰۰۰۰	۲/۲۸۸۵۸۳	۰/۰۰۰۰۰	۲/۲۸۸۵۸۳	۰/۰۰۰۰۰	۲/۲۸۸۵۸۳	۰/۰۰۰۰۰	
MBV $_{i,t}$	-۰/۰۰۰۰۳۶۸	۰/۰۰۰۰۱۱۷	-۲/۵۴۶۹۷۶	۰/۰۰۰۰۰	۷/۰۹۲۵۲۳	۰/۰۰۰۰۰	۷/۰۹۲۵۲۳	۰/۰۰۰۰۰	۷/۰۹۲۵۲۳	۰/۰۰۰۰۰	
CF $_{i,t}$	-۱/۱۳۳۷۶	۰/۰۰۱۱۳۱۲	-۱۰/۰۱۳۲۸	۰/۰۰۰۰۰	۲/۰۶۲۱۷	۰/۰۰۰۰۰	۲/۰۶۲۱۷	۰/۰۰۰۰۰	۲/۰۶۲۱۷	۰/۰۰۰۰۰	
AR(1)	-۰/۰۰۰۰۳۶۲	۰/۰۰۰۰۰۲۰	-۱/۱۵۵۵۸	۰/۰۰۰۰۰	۱/۱۷۱۷۵۷	۰/۰۰۰۰۰	۱/۱۷۱۷۵۷	۰/۰۰۰۰۰	۱/۱۷۱۷۵۷	۰/۰۰۰۰۰	
مشخصات مدل‌های رگرسیونی برازش شده	ضریب تعیین شده				ضریب تعیین شده				ضریب تعیین شده		
	۰/۹۳۱۰۰۹				۰/۹۳۱۰۰۹				۰/۹۳۱۰۰۹		
	آماره فیشر				آماره فیشر				آماره فیشر		
	۶۶/۰۱۴۳۹				۶۶/۰۱۴۳۹				۶۶/۰۱۴۳۹		
احتمال آماره فیشر				احتمال آماره فیشر				احتمال آماره فیشر			
۰/۰۰۰۰۰۰				۰/۰۰۰۰۰۰				۰/۰۰۰۰۰۰			
آماره دوربین-واتسون				آماره دوربین-واتسون				آماره دوربین-واتسون			
۲/۲۰۷۶۸۶				۲/۲۰۷۶۸۶				۲/۲۰۷۶۸۶			

با توجه به آماره تی گزارش سرمایه در گردش خالص منفی (۱/۷۰۶۸) و احتمال آماره تی (۰/۰۸۸۲) در سطح خطای ۱۰ درصد، رابطه معنی‌دار و مثبتی بین مدیریت سود تعهدی و گزارش سرمایه در گردش خالص منفی برقرار است. در بررسی همزمان اثر کیفیت حسابرسی و گزارش سرمایه در گردش خالص منفی، با توجه به این آماره تی (-۲/۸۸۴۲) و احتمال آماره تی (۰/۰۰۴۰) که کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، همچنین با توجه به ضریب تأثیر متغیر (-۰/۰۱۶۶) رابطه معنی‌دار و منفی مشاهده شد. شواهد نشان داد هنگامی که شرکت مورد بررسی سرمایه در گردش خالص منفی گزارش نموده، انجام حسابرسی توسط سازمان حسابرسی به‌عنوان حسابرس بزرگ با کیفیت، سبب کاهش مدیریت سود تعهدی می‌شود. به این ترتیب به‌رغم افزایش انگیزه مدیران برای مدیریت سود تعهدی هنگام مواجهه با ضعف نقدینگی به‌خاطر سرمایه در گردش خالص منفی، وجود مؤسسه حسابرسی بزرگ نقش بازدارنده داشته و مانع از انجام فرآیند می‌شود. این نتیجه بیانگر تأیید فرضیه سوم پژوهش است.

بین مدیریت سود تعهدی و اندازه با توجه به آماره‌های تی (۴/۹۲۸۸ و ۴/۳۲۰۴)، احتمال آماره تی آنها (۰/۰۰۰۰ و ۰/۰۰۰۰) در سطح خطای ۵ درصد و همچنین با توجه به ضرایب تأثیر (۰/۰۰۵۷ و ۰/۰۰۶۲)، رابطه معنی‌دار و مثبتی وجود دارد. به این معنی که در شرکت‌های با اندازه بزرگ‌تر، مدیریت سود تعهدی بیشتری قابل مشاهده است و به موازات کاهش اندازه، میزان مدیریت سود تعهدی کاهش یافته است. بین مدیریت سود تعهدی و نسبت سودآوری عملیاتی با توجه به آماره‌های تی (۶۳/۲۸۰ و ۶۰/۱۵۲)، احتمال آماره تی آنها (۰/۰۰۰۰ و ۰/۰۰۰۰) در سطح خطای ۵ درصد و همچنین با توجه به ضرایب تأثیر (۱/۰۳۸۳ و ۰/۹۹۳۸)، رابطه معنی‌دار و مثبتی وجود دارد. به این معنی که در شرکت‌های با سودآوری عملیاتی بیشتر، مدیریت سود تعهدی بیشتری قابل مشاهده است. بین مدیریت سود تعهدی و نسبت بدهی با توجه به آماره‌های تی (۵/۶۵۱۴ و ۵/۲۵۳۸)، احتمال آماره تی آنها (۰/۰۰۰۰ و ۰/۰۰۰۰) در سطح خطای ۵ درصد و همچنین با توجه به ضرایب تأثیر (۰/۰۵۸۰ و ۰/۰۵۳۱)، رابطه معنی‌دار و مثبتی وجود دارد. به این معنی که در شرکت‌های با نسبت بدهی بیشتر، مدیریت سود تعهدی بیشتری قابل مشاهده است و به موازات کاهش نسبت بدهی، میزان مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی اختیاری کاهش یافته است. بین مدیریت سود تعهدی و نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری تنها در مدل اول با توجه به آماره تی (-۲/۵۴۵۹)، احتمال آن (۰/۰۱۱۱) در سطح خطای ۵ درصد و همچنین با توجه به ضریب تأثیر (-۰/۰۰۰۲)، رابطه معنی‌دار و منفی وجود دارد. به این معنی که در شرکت‌های با نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری بیشتر، مدیریت سود تعهدی کمتری قابل مشاهده است و به موازات کاهش این نسبت، میزان مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی اختیاری افزایش یافته است. بین مدیریت

سود تعهدی و نسبت جریان وجه نقد عملیاتی، با توجه به آماره‌های تی (۱۰۰/۱۳- و ۱۰۴/۴۴-)، احتمال آماره تی آنها (۰/۰۰۰۰ و ۰/۰۰۰۰) در سطح خطای ۵ درصد و همچنین با توجه به ضرایب تأثیر (۱/۱۳۲۷- و ۱/۱۲۱۶-)، رابطه معنی‌دار و منفی وجود دارد. به این معنی که در شرکت‌های با نسبت جریان نقد عملیاتی بیشتر، مدیریت سود تعهدی کمتری قابل مشاهده است و به موازات کاهش نسبت جریان نقد عملیاتی، میزان مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی اختیاری افزایش یافته است.

نتایج بررسی سایر فرضیه‌های پژوهش در نگاره شماره (۸) ارائه شده‌اند. میانگین قدر مطلق مدیریت سود در مشاهده‌های حسابرسی شده توسط سازمان حسابرسی حدود ۹/۱۰۴ درصد دارایی‌ها و در مشاهده‌های حسابرسی شده توسط سایر مؤسسات حسابرسی حدود ۱۱/۶۶ درصد دارایی‌ها است. نتایج آزمون مقایسه میانگین‌ها نشان داد آماره آزمون (۱۰/۷۹۰) بیشتر از مقدار بحرانی و احتمال آن (۰/۰۰۱۰) کمتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشد؛ بنابراین بین میانگین مدیریت سود شرکت‌های برخوردار از مؤسسه حسابرسی بزرگ با سایر شرکت‌ها، اختلاف معنی‌داری وجود دارد. این نتیجه بیانگر تأیید فرضیه چهارم پژوهش است. میانگین قدر مطلق مدیریت سود در مشاهده‌های دارای زیان خالص حدود ۱۱/۵۰۳ درصد دارایی‌ها و در مشاهده‌های دارای سود خالص حدود ۹/۳۷۸ درصد دارایی‌ها است. نتایج نشان داد آماره آزمون (۷/۳۰۹۰) بیشتر از مقدار بحرانی و احتمال آن (۰/۰۰۷۰) کمتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشد؛ بنابراین بین میانگین مدیریت سود شرکت‌های دارای زیان خالص با سایر شرکت‌ها اختلاف معنی‌داری وجود دارد. این نتیجه تأییدی بر فرضیه پنجم پژوهش است. سود در مشاهده‌های دارای سرمایه در گردش خالص منفی حدود ۱۰/۱۲۵ درصد دارایی‌ها و در مشاهده‌های دارای سرمایه در گردش خالص مثبت حدود ۸/۶۸۳ درصد دارایی‌ها است. نتایج نشان داد آماره آزمون (۶/۲۴۷۸) بیشتر از مقدار بحرانی و احتمال آن (۰/۰۱۲۶) کمتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشد؛ بنابراین بین میانگین مدیریت سود شرکت‌های دارای سرمایه در گردش خالص منفی با سایر شرکت‌ها اختلاف معنی‌داری وجود دارد. این نتیجه تأییدی بر فرضیه پنجم پژوهش است.

بحث و نتیجه‌گیری پژوهش

موضوع اصلی پژوهش، ارزیابی اثر ضعف در سودآوری و نقدینگی شرکت بر رابطه بین مدیریت سود تعهدی و کیفیت حسابرسی است. شواهد حاکی از این است که حسابرسی با کیفیت کاهنده مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی اختیاری است؛ وجود ضعف در حوزه‌های مالی شرکت به‌طور خاص در بحث سودآوری و نقدینگی بر مدیریت سود تعهدی اثر مستقیمی دارد. همچنین در زمان وجود ضعف

در سودآوری و نقدینگی که خود عامل محرک وقوع مدیریت سود هستند، همچنان کیفیت حسابرسی سبب کاهش مدیریت سود تعهدی شده است. شرکت‌هایی که در معرض بحران قرار دارند و تداوم فعالیت آنها با ابهام همراه است، ممکن است برای پنهان کردن وضعیت خود به مدیریت سود اقدام کنند. وجود ضعف مالی در شرکت‌ها باعث می‌شود مدیران با توجه به انگیزه‌هایی از قبیل حفظ سرمایه‌گذاران و جایگاه خود اقدام به مدیریت سود می‌کنند. در این وضعیت، حسابرس برای کاهش ریسک دعاوی حقوقی و ریسک از دست دادن شهرت، رویکردی محافظه‌کارانه در پیش می‌گیرد و حسابرسی‌های با کیفیت‌تری اعمال خواهد کرد. شواهد نشان داد در دو گروه متمایز از منظر کیفیت حسابرسی و همچنین در دو گروه متمایز از منظر ضعف سودآوری و نقدینگی به‌عنوان الگوهای در ماندگی مالی، میزان مدیریت سود تعهدی متفاوت است. با توجه به پیشینه‌های پژوهشی، در نگاره شماره (۹) نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های سایر پژوهشگران مقایسه شده‌اند.

به استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی پیشنهاد می‌شود به نتایج این پژوهش توجه داشته باشند؛ اگر ویژگی اطمینان بخشی فرآیند حسابرسی برای این گروه‌ها دارای اهمیت باشد، آنها با کسب آگاهی از کیفیت حسابرسی می‌توانند نسبت به وقوع برخی رویدادها و همچنین وضعیت مالی شرکت‌های مورد بررسی شناخت کسب نمایند و در تصمیم‌گیری‌های خود این موضوع را مدنظر قرار دهند. همچنین شواهد بیانگر تأثیرپذیری مدیریت سود تعهدی از مؤلفه‌هایی مانند اندازه، سودآوری، اهرم مالی، رشد و نقد عملیاتی می‌باشد.

به گروه‌های مختلف سهامداران، اعتباردهندگان، سازمان بورس، حسابرسان، تحلیل‌گران مالی و امثال آنها، پیشنهاد می‌گردد به نقش مؤثر عوامل منجر به انجام مدیریت سود توجه داشته باشند. آگاهی از این موارد و همچنین درک چگونگی تأثیر این عوامل می‌تواند راهنمای لازم برای تشخیص مدیریت سود شرکت‌ها براساس این مؤلفه‌ها برای تصمیم‌گیری مناسب گروه‌های مختلف باشد. به مدیران شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود برای کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و حل مشکلات نمایندگی تا حد امکان نسبت به تهیه گزارش‌های مالی با کیفیت اقدام نمایند. بدیهی است حسابرسان نیز در صورت مواجهه با این شرکت‌ها، حسابرسی‌های خود را با ریسک کمتری انجام داده و با ارائه اظهارنظرهای منطقی می‌توانند به استفاده‌کنندگانی در اتخاذ تصمیم‌های سودمند کمک نمایند که به نتیجه گزارش‌های حسابرسی اتکا می‌کنند. همچنین انجام حسابرسی‌های با کیفیت، به‌عنوان یکی از ارکان نظام راهبری شرکتی، نیز می‌تواند موضوع نظارت و کنترل را در شرکت‌ها بیشتر مورد توجه قرار دهد. به گروه‌های مختلف ذینفع در شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود ویژگی‌های کیفی سود را در کنار کمیت سودها دقیق بررسی نمایند.

نگاره شماره ۸: نتایج بررسی مقایسه‌ای مدیریت سود بر حسب کیفیت حسابرسی، ضعف سودآوری و ضعف نقدینگی

مقیاسه میانگین‌ها	میانگین قدر مطلق $AEM_{i,t}$	تعداد مشاهده‌ها	شرح تفکیک مشاهده‌ها	معیار تفکیک
۰/۰۰۱۰	۱۰/۷۹۰۸۸	۱۰۲۵	مشاهده‌های حسابرسی شده توسط سایر مؤسسات حسابرسی	$AQ_{i,t}$
		۲۷۷	مشاهده‌های حسابرسی شده توسط سازمان حسابرسی	
		۱۳۰۲	کل مشاهده‌ها	
۰/۰۰۷۰	۷/۳۰۹۰۴۱	۱۱۲۶	مشاهده‌های دارای گزارش سود	$LOSS_{i,t}$
		۱۷۶	مشاهده‌های دارای گزارش زیان	
		۱۳۰۲	کل مشاهده‌ها	
۰/۰۱۲۶	۶/۲۴۷۸۲۴	۸۸۷	مشاهده‌های دارای سرمایه در گردش خالص مثبت	$NEGNWC_{i,t}$
		۴۱۵	مشاهده‌های دارای سرمایه در گردش خالص منفی	
		۱۳۰۲	کل مشاهده‌ها	

نگاره شماره ۳: مقایسه روابط مشاهده شده در پژوهش حاضر در قیاس با سایر پژوهش‌ها

مقایسه	نتایج سایر پژوهش‌ها	نتایج پژوهش حاضر
مطابقت	بکر و همکاران (۱۹۹۸)، فرانسیس و همکاران (۱۹۹۹)، ژتو و ایلدر (۲۰۰۲)، مینگ (۲۰۰۷)، کم لای و همکاران (۲۰۰۸)، فرانسیس و وانگ (۲۰۰۸)، تندلو و وانسترایلین (۲۰۰۸)، لای (۲۰۰۹)، آردیانا (۲۰۱۴)، هوکه و همکاران (۲۰۱۵)، ابراهیمی و سیدی (۱۳۸۷)، مجتهدزاده و بابایی (۱۳۹۱)، حسنی و شیرزادی (۱۳۹۲)، پورشعبان و همت‌فر (۱۳۹۲)، مردای اشکفتی و همکاران (۱۳۹۳)، نادری نیری و همکاران (۱۳۹۳)، وحیدی الیزبی و روانان (۱۳۹۳)، شناور و عظیمی‌ثانی (۱۳۹۴)، حسنی و قاهری (۲۰۱۵) نشان دادند بالا بودن کیفیت حسابرسی به واسطه بهره‌گیری از خدمات مؤسسات بزرگ حسابرسی با کاهش مدیریت سود و افزایش کیفیت سود در گزارشگری مالی همراه است.	حسابرسی با کیفیت کاهنده مدیریت سود از طریق ارقام تعهدی اختیاری است. در دو گروه متمایز از منظر کیفیت حسابرسی، میزان مدیریت سود تعهدی متفاوت است.
مغایرت	دیچو (۱۹۹۶)، فاروزانا و راشیده (۲۰۰۶)، ازبیبی و راجی (۲۰۰۸)، توپساموت و جیکنکیت (۲۰۰۸)، نمازی و همکاران (۱۳۸۹)، حساس‌یگانه و همکاران (۱۳۸۹)، حیدرپور و توحیدلو (۱۳۹۰)، نونهال نهر و همکاران (۱۳۹۲)، رحمانی و طالب‌نیا (۱۳۹۲)، رحیمیان و همکاران (۱۳۹۲)، حسنی و اکبری (۱۳۹۴) نشان دادند استفاده از خدمات مؤسسات بزرگ حسابرسی بر کاهش مدیریت سود اثرگذار نیست. ضمن این که بین مدیریت سود شرکت‌های حسابرسی شده توسط حسابرس بزرگ در مقایسه با شرکت‌های حسابرسی شده توسط سایر حسابرسان، تفاوت با اهمیتی وجود ندارد.	وجود ضعف در حوزه‌های مالی شرکت به طور خاص در بحث سودآوری و نقدینگی افزایش یافته مدیریت سود تعهدی است. در دو گروه متمایز از منظر ضعف در سودآوری و نقدینگی، میزان مدیریت سود تعهدی متفاوت است.
مطابقت	اسمیت و همکاران (۲۰۰۱)، رسنر (۲۰۰۳)، گارسیا و همکاران (۲۰۰۹)، چاریتو و همکاران (۲۰۱۱)، حبیب و همکاران (۲۰۱۲)، جبارزاده و همکاران (۱۳۸۸)، دستگیر و همکاران (۱۳۹۱)، ولی پور و همکاران (۱۳۹۲) شواهدی از وقوع مدیریت سود در شرکت‌ها هنگام مواجهه با بحران مالی ارائه کرده‌اند. همچنین شرکت‌های درگیر بحران مالی بیشتر از مدیران شرکت‌های سالم درگیر فعالیت‌های مدیریت سود افزایش یافته سود خالص می‌شوند. جهان تیغ (۱۳۹۲) نشان داد تفاوت معنی‌داری بین مدیریت سود شرکت‌ها طی بحران مالی وجود دارد.	با وجود ضعف در سودآوری و نقدینگی، کیفیت حسابرسی کاهنده مدیریت سود تعهدی است.
مغایرت	پورزمانی و پویان‌راد (۱۳۹۱) دریافتند در ارتباط با هموارسازی ساختگی سود تفاوت معنی‌داری بین دو گروه از شرکت‌های ناتوان مالی و توانمند مالی مشاهده نشد. طالب‌نیا و همکاران (۲۰۱۱) دریافتند درماندگی مالی اثر معنی‌داری بر کیفیت گزارشگری مالی ندارد.	با وجود ضعف در سودآوری و نقدینگی، کیفیت حسابرسی کاهنده مدیریت سود تعهدی است.
مطابقت	چیا و همکاران (۲۰۰۷) و دیمیتریس و همکاران (۲۰۱۵) نشان دادند شرکت‌های درمانده مالی به ویژه در دوره‌های بحران مالی که توسط حسابرسان بزرگ حسابرسی شده‌اند، ارقام تعهدی اختیاری کمتری داشته‌اند.	با وجود ضعف در سودآوری و نقدینگی، کیفیت حسابرسی کاهنده مدیریت سود تعهدی است.

منابع و مأخذ

- 1- Ardiana, P.A. (2014). Tendency to Choose Big Audit Firms: Case of Indonesia. *Asian Journal of Finance & Accounting*, Vol 6, No 2, PP: 261-277.
- 2- Azibi & Rajhi, (2008). Auditor's Choice and Earning Management after Enron Scandals: Empirical Approach in French Context. *Working Paper*.
- 3- Becker, C.L., DeFond, M.L., Jiambalvo, J., & Subramanyam, K.R. (1998). The Effect of Audit Quality on Earning Management. *Contemporary Accounting Research*, Vol. 15, pp 1-24.
- 4- Biddle, G.C., Mary L.M., & Song, F.M. (2010). Accounting Conservatism and Bankruptcy Risk. *Working Paper*, www.ssrn.com
- 5- Boateng, D.A. (2011). A Theoretical Construct for Explaining the Impact of Financial Distress on Unethical Earnings Management Decisions. *The Journal of American Academy of Business*, 16 (9), 32-22.
- 6- BozorgAsl, M., & Shayestehmand, H.R. (2011). The relationship between Auditor Tenure & Earnings Management. *Journal of Securities & Exchange*, No 13 (In Persian).
- 7- Charitou, A., Lambertides, N., & Trigeorgis, L. (2007). Earnings behaviour of financially distressed firms: the role of institutional ownership. *Abacus*, 43 (3), 271-296.
- 8- Charitou, A., Lambertides, N., & Trigeorgis, L. (2011). Distress risk, growth, and earnings quality. *Abacus*, 47 (2), 158-181.
- 9- Chen H., Chen J.Z., Lobo, G.J., & Wang Y. (2011). Effects of Audit Quality on Earnings Management and Cost of Equity Capital: Evidence from China. *Contemporary Accounting Research*, Vol 28, Issue 3: 892-925.
- 10- Chia, Y.M., Lapsley, I., & Lee, H.W. (2007). Choice of auditors and earnings management during the Asian financial crisis. *Manag. Audit. J.* 22 (2), 177-196.

- 11- Choi, J.H., & Wong, T.J. (2007). Auditors' Governance Functions and Legal Environments: an Enternational Investigation. *Contemporary Accounting Research*, PP: 1-36.
- 12- Dastgir, M., Hosseinzadeh, AH, Khodadadi, V., & Vaez, SA, (2012). Earnings Quality in Distressed Companies. *Journal of Financial Accounting Research*, Vol 4, No 11, PP. 1-16 (In Persian).
- 13- DeAngelo, L.E. (1981). Auditor Size and Audit Quality. *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 3, No. 3, pp 183-199.
- 14- Dechow, P., Sloan, R. & Sweeney, A. (1995). Detecting earnings management. *Accounting Review*, 70(2): 193–225.
- 15- Dechow, P., Sloan, R., & Sweeney, A. (1996). Causes and consequences of earnings manipulations: An analysis of firms subject to enforcement actions by the SEC. *Contemporary Accounting Research*, 13: 1-36.
- 16- Dimitras, A.I., Kyriakou, M.I., & Iatridis, G. (2015). Financial crisis, GDP variation and earnings management in Europe. *Research in International Business and Finance*, 34: 338–354.
- 17- Dye, R.A. (1993). Auditing standards, legal liability, and auditor wealth. *Journal of Political Economy*, 101 (5): 887–914.
- 18- Ebrahimi Kordlar, A., & Seidi, S.A. (2008). The Role of Auditors in Reduction the Discretionary Accruals. *Journal of Accounting & Auditing Reviews*, No 54, PP. 4-16 (In Persian).
- 19- Fairuzana, R., & Rashidah, H. (2006). Board, audit committee, culture and earnings management: Malaysian evidence. *Managerial Auditing Journal*, Vol 21, No 7, pp 783 – 804.
- 20- Fan, J. P.H., & Wong, T.J. (2004). Do external auditors perform a corporate governance role in emerging markets? Evidence from East Asia. *Journal of Accounting Research*, 43(1), 35-72.
- 21- Ferguson, N. (2008). *The Ascent of Money: A Financial History of the World*. London: Allen Lane.

- 22- Francis, J. (2004). What do we know about audit quality? *British Accounting Review*, 36, 345–368.
- 23- Francis, J. R., Maydew, E.L., & Sparks, H.C. (1999). The Role of Big Six Auditors in the Credible Reporting of Accruals. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, Vol. 18, 17–35.
- 24- Francis, J., & Wang, D. (2008). The joint effect of investor protection and big 4 audits on earnings quality around the world. *Contemp. Account. Res.* 25 (1), 157–191.
- 25- Garcia, Lara, J.M., Garcia Osma, B., & Neophytou, E. (2009). Earnings quality in ex-post failed firms. *Accounting and Business Research*, 39 (2): 119-138.
- 26- Graham, J., Harvey, C., & Rajgopal, S. (2005). The economic implications of corporate financial reporting. *Journal of Accounting and Economics*, 40: 3-73.
- 27- Habib, A., Bhuiyan, B., & Islam, A. (2013). Financial distress, earnings management and market pricing of accruals during the global financial crisis. *Manag. Finance*, 39 (2), 155–180.
- 28- Hassani, M., & Akbari, M. (2015). An Examination the Effect of Investment Inefficiency and Financial Constraints on Earnings Management. *The 4th International Conference on Modern Research in Management, Economics & Accounting*, Berlin, Germany.
- 29- Hassani, M., & Ghaheri, F. (2015). Can Auditors detect the opportunistic behaviors of managers in earnings reporting? *Academic Journal of Research in Business and Accounting*, Vol. 3, No. 2, PP: 27–44.
- 30- Hassani, M., & Najd, Fatemeh. (2014). An Investigation the effect of Agency Costs on Earnings Management. *Master Thesis in Accounting*, Islamic Azad University-Tehran North Branch (In Persian).
- 31- Hassani, M., & Pourhamedani, M. (2015). The Effect of Accounting Based Earnings Management on Audit Reporting Type. *Master Thesis in Accounting*, Islamic Azad University-Tehran North Branch (In Persian).

- 32- Hassani, M., & Shirzadi, N. (2014). An Investigation the relationship between Earnings Management and Audit Quality. *Master Thesis in Accounting*, Islamic Azad University-Tehran North Branch (In Persian).
- 33- Hassani, M., & Taheri, Z. (2015). Analysing the relationship between Business Strategies and Earnings Management. *International Conference on Management & Humanities*, Dubai, UAE.
- 34- Hassas Yegane, Y., Bolou, GH. & Farokhi Nezhad, Fateme. (2010). The Relationship between Discretionary Accruals & Auditor's Report. *Journal of Audit Knowledge*, No 3, PP. 6.-21 (In Persian).
- 35- Healy, P., & Wahlen, J. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 13: 365–383.
- 36- Heidarpour, F., & Tohidlou, M. (2012). The Impact of Abnormal Accruals on Audit Reporting. *Journal of Accounting and Auditing Review*, Vol 19, No 4, PP. 33-50 (In Persian).
- 37- Hermanns, S., (2006). Financial Information and Earnings Quality: A Literature Review. *Working Paper*, www.ssrn.com
- 38- Houqe, N., Ahmed, K., & Tony, V.Z. (2015). Effect of Audit Quality on Earnings Quality and Cost of Equity Capital: Evidence from India. *Working Paper Series*, No 95, Centre for Accounting, Governance and Taxation Research, Victoria University of Wellington, New Zealand.
- 39- Jabbarzadeh Kangarlouei, S., Khodayaryeganeh, S., & Sultan Ahmadi, A. (2009). The Investigation of relationship between Income Smoothing and Financial Distress in Tehran Stock Exchange Listed Companies. *Journal of Financial Accounting*, No. 2, PP. 60-80(In Persian).
- 40- Jahantigh, S. (2013). An Investigation the Earnings Management of Profitable Companies Listed in Tehran Stock Exchange During the Global Financial Crisis by Focusing on Small and Large Companies. *The 1st National Conference on the Place of Management and Accounting in the Modern World of Business, Economy and Culture* (In Persian).

- 41- Janin, R., & Piot, C. (2005). Audit quality and earnings management in France. *Working Paper*, IUT GEA – Piere Mendes France University, France.
- 42- Jones, J. (1991). Earnings management during import relief investigations. *Journal of Accounting Research*, 29(2): 193–228.
- 43- Kam-Wah Lai & Ferdinand A. Gul, (2008). Was audit quality of Laventhol and Horwath poor? *Journal of Accounting and Public Policy*, 27,217–237.
- 44- Khodayar Yeganeh, S. (2009). The Relationship between Income Smoothing & Bankruptcy. *Master Thesis*, Islamic Azad University, Science and Research Branch (In Persian).
- 45- Lajili, K., & Ze'ghal, D. (2010). Corporate Governance and Bankruptcy Filing Decisioned. *Journal of General Management*, 35 (4): 3-26.
- 46- Lai Kam-Wah, (2009). Audit Opinion and Disclosure of Audit Fees. *Journal of Accounting & Finance*, Vol 24, Issue 1, PP: 91-114.
- 47- Mayangsari, S. (2007). The auditor tenure and the quality of earnings: Is mandatory auditor rotation useful? *Unhas Makassar*, 26(28), 1–25.
- 48- Ming, L. (2007). Corporate Governance, Auditor Choice and Auditor Switch: Evidence from China. *Ph.D Thesis*, Hong Kong Baptist University.
- 49- Mojtahedzade, V., & Babaei, Z. (2012). The Impact of Independent Audit Quality on Earnings Management and Cost of Equity Capital. *Journal of Financial Accounting Empirical Research*, No 4, PP. 9-28 (In Persian).
- 50- Moradi Eshkofti, A., Shaygan, M., & Fallahi, E. (2014). The Effect of Audit Quality on Earnings Management during the Economic Boom and Recession Period in Companies Listed in Tehran Stock Exchange. *International Conference on Accounting and Management* (In Persian).
- 51- Moshdaei, M., Ameri, M., & Rahmani, H. (2014). The Relationship between Earnings Management & Type of Auditor's Report in Companies under Financial Crisis. *Master Thesis*, Islamic Azad University, Shahrood Branch (In Persian).

- 52- Naderi Nayeri, N., Moeinaddin, M., & Mirmohammadi Sadrabadi, M. (2014). The Relationship between Types of Ownership & Audit Quality with Earnings Mmanagement in Companies Listed in Tehran Stock Exchange. *The 1st National Conference on Accounting, Auditing and Management* (In Persian).
- 53- Namazi. M., Bayazidi, A., & Jabbarzadeh. S. (2011). Studing the relationship between Audit Quality & Earnings Management in TSE Listed Firms. *Journal of Accounting Research*, No 9, PP. 4-21 (In Persian).
- 54- Nonahal Nahr. A., Alinejad Sarookalaei, M., & Khezri, P. (2013). The Impact of Auditor Quality on the earnings management for IPO Firm. *Journal of Management Accounting & Auditing Knowledge*, Vol 2, PP: 103-114 (In Persian).
- 55- Ohlson, J.A. (1980). Financial ratios and the probabilistic prediction of bankruptcy. *Journal of Accounting Research*, Vol 18, No 1, PP: 109-131.
- 56- Pourshaaban, S., & Hemmatfar, MR. (2013). The Investigation of relationship between Investment Opportunities, Earnings Management and Audit Quality of Listed Companies in Tehran Stock Exchange. *The 1st National Conference on the Place of Management and Accounting in the Modern World of Business, Economy and Culture* (In Persian).
- 57- Poorzamani, Z., & Puyanrad, M. (2012). The Investigation of relationship between Earnings Management and Corporate Financial Failure in Tehran Stock Exchange. *Financial Knowledge of Securities Analysis*, No 16, PP. 77-88 (In Persian).
- 58- Rahimian, N., Hemmati H., & Dashti Rahmatabadi, M. (2013). The Relationship between the Auditor Conservatism, Abnormal Accruals and Providing a Paragraph about Going Concern in Audit Reports in Tehran Stock Exchange. *Master Thesis*, Non Profit Institute of Higher Education in Raja Qazvin (In Persian).
- 59- Rahmani, H., & Talebnia, GH. (2013). the Relationship between the Auditor Type and Auditor Report with Earnings Management Index. *Journal of Financial Accounting and Auditing Research*, Vol 5, No 11, PP. 23-42 (In Persian).
- 60- Rosner, R.L. (2003). Earnings manipulation in failing firms. *Contemp. Account. Res.* 20, 361-408.

- 61- Shanavar, S., & Azimi Sani, AR. (2015). The Study of Auditor Size Effect on the Accruals Quality in Companies Listed in Tehran Stock Exchange. *The 2nd International Conference on Economics, Management, Accounting with Value Creation Approach* (In Persian).
- 62- Sikka, P. (2008). Globalization and its discontents: Accounting firms buy limited liability partnership legislation in Jersey. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 21(3), 398–426.
- 63- Smith, M., Kestel, J., & Robinson, P. (2001). Economic recession, corporate distress and income increasing accounting policy choice. *Accounting Forum*, Vol 25, No 42, PP: 335-352.
- 64- Stolowy, H., & Berton, G. (2004). Accounts Manipulation: A Literature and Proposed Conceptual Framework. *The Review of Accounting and Financial*, pp 1-59.
- 65- Talebnia, G., Salehi, M., & Jabbarzade Kangarluei, S. (2011). A Study of the Impact of Collapse on Financial Reporting Quality of Listed Companies: Some Iranian Evidence. *African Journal of Business Management*, 2 (10), 9323-9362.
- 66- Tendello, B., & Vanstraelen, A. (2008). Earnings Management and Audit Quality in Europe: Evidence from the Private Client segment. *European Accounting Review*, Vol 17, No 3, pp447-469.
- 67- Thoopsamut, W., & Jaikengkit, A. (2009). Audit committee characteristics, audit firm size and quarterly earnings management in Thailand. *Oxford Journal*, 8(1), 3-12.
- 68- Vahdani. M., & Alizadeh. H. (2015). Earnings Management and Audit Opinion in TSE Listed Firms under Financial Crises. *The 2nd International Conference on Economics, Management & Accounting* (In Persian).
- 69- Vahidi Elizaiei, E., & Roanan. S. (2014). Investigation the Effect of Audit Quality and Corporate Governance Characteristics on Earnings Management. *The 3rd National Conference on Accounting & Management* (In Persian).

- 70- Valipour, H., Talebnia. G., & Javanmard, S.A., (2013). Investigation the Effect of Earnings Management on Earnings Quality under Financial Crises. *Journal of Accounting Knowledge*, Vol 4, No 13, PP: 75-103 (In Persian).
- 71- Vichitsarawong, T., & Eng, L. (2010). The Impact of the Asian Financial Crisis on Conservatism and Timeliness of Earnings: Evidence from Hong Kong, Malaysia, Singapore and Thailand. *Journal of International Financial Management and Accounting*, Vol 21, PP: 32 -61.
- 72- Watkins, A. L., Hillison, W., & Morecroft, S. E. (2004). Audit quality: A synthesis of theory and empirical evidence. *Journal of Accounting Literature*, 23: 153-193.
- 73- Watts, R.L. (2003). Conservatism in accounting, Part I: Explanations and implications. *Accounting Horizons*, 17 (3): 207-221.
- 74- Zhou, J., & R. Elder. (2002). Audit firm size, industry specialization, and earnings management by initial public offering firms. *Working Paper*, 91-102.